

Journalistiek als wapen tegen desinformatie en nepnieuws

Nieuws in de klas publiceert lesmateriaal en stimuleert journalistieke werkwijze in het onderwijs

Het gratis lesmateriaal voor het voortgezet onderwijs gebruikt de journalistieke werkwijze om leerlingen weerbaar te maken tegen nepnieuws en desinformatie. "De journalistieke werkwijze geeft handvatten om leerlingen nieuwswijs te maken", aldus Chris van Hall, manager van Nieuws in de klas. Het nieuwe lespakket verschijnt in een serie lesmaterialen die Nieuws in de klas aanbiedt aan het onderwijs naast de kosteloze nieuwsservice voor het onderwijs.

Chris van Hall, vertelt over de achtergrond van het lesmateriaal. "Wij stimuleren het gebruik van nieuws in het onderwijs. Dat doen we sinds 1975. Het is belangrijk dat jongeren de rol en functie van nieuwsmedia kennen. Jongeren moeten informatievaardigheden hebben en betrouwbaar nieuws kunnen herkennen." In een democratie zijn nieuwsmedia onmisbaar. Dankzij nieuws en journalistiek zijn burgers geïnformeerd en worden bestuurders gecontroleerd. Tot zover niets nieuws onder de zon.

Digitalisering en nieuwsvoorziening

Door de digitalisering is het aanbod van nieuws toegenomen en ook in diversiteit. Daarnaast gaat de verspreiding van berichten ook veel makkelijker. Van Hall: "Nieuws van diverse bronnen wordt via verschillende kanalen aangeboden. Mensen komen via zoekmachines bij nieuws. Het is niet altijd duidelijk welke kwaliteitscriteria deze online kanalen bieden. Daar moet je alert op zijn. Je moet je altijd afvragen wie zegt wat waarom en waarop is dat gebaseerd? En zijn er andere perspectieven mogelijk. Het is van belang om altijd de bron van een bericht te weten. Daarom vragen we de leerlingen altijd standaard om bronvermelding onze opdrachten."

Uit onderzoek van Reuters* is gebleken dat twee derde van de gebruikers wel de route van een nieuwsbericht onthoudt, dus gevonden via Google of Facebook, maar minder dan de helft herinnert zich de oorsprong van het bericht niet. Van Hall: "Om het effect van het zelf verspreiden van nepnieuws te ervaren is de nepnieuws game van DROG opgenomen in het lesmateriaal. Het aanleren van de journalistieke werkwijze is een logische aanpak om leerlingen mediawijs te maken en te wapenen tegen nepnieuws en desinformatie."

Verschillende vormen van desinformatie en nepnieuws

In het lesmateriaal maken leerling kennis met verschillende vormen van desinformatie en nepnieuws. Iedereen kan in een nepnieuwsbericht trappen. Nepnieuwsberichten worden bewust geschreven zodat ze veel worden gelezen en snel worden verspreid. Het is vaak schokkend nieuws met sensationele koppen die uitnodigen om te klikken en

te delen. Van Hall: "Het lesmateriaal heeft als doel dat leerlingen verschillende vormen van desinformatie en nepnieuws leren herkennen. Daarnaast leren ze de functies van journalistiek en nieuws in een democratische samenleving. Via de opdrachten krijgen ze inzicht in het werk van journalisten en de dynamiek van nieuws."

Het Rathenau Instituut, dat zich bezighoudt met de impact van technologie op ons leven, schetst in een artikel** geschreven aan het Parlement (13-2-2019) over de situatie rond desinformatie in Nederland. Voor hun eigen rapport is onderzoek gedaan naar de aard van desinformatie op basis van twee factcheckwebsites: Hoaxmelding en Nieuwscheckers. Er blijken vooral economische motieven achter desinformatie te zitten. De sites verdienen aan mensen die de berichten liken en delen. Er valt een onderscheid te maken tussen bewust nepnieuws of nepnieuws dat per ongeluk is geproduceerd. Expres geproduceerd nepnieuws wordt desinformatie genoemd. Nieuws dat per ongeluk een fout bevat, noemt men misinformatie. Misinformatie kan worden rechtgezet met een rectificatie.

Journalistieke werkwijze

Journalisten laten meerdere kanten van een verhaal zien en maken onderscheid tussen feiten en meningen. Van Hall benadrukt het belang van onderwijs rond nieuwsmedia: "Deze journalistieke werkwijze geeft handvatten om leerlingen nieuwswijs te maken. Bronnen worden gecontroleerd, hoor en wederhoor wordt toegepast en nieuws wordt vanuit verschillende perspectieven belicht. Het aanleren van de journalistieke werkwijze is een logische aanpak om leerlingen mediawijs te maken en te wapenen tegen nepnieuws en desinformatie. Als nieuwscconsumenten ook de journalistieke werkwijze gebruiken bij het volgen van nieuws, zou nepnieuws geen impact meer hebben. Iedereen zou het nieuws gaan controleren."

Professionele nieuwsmedia houden zich doorgaans aan de journalistieke regels en hebben redactiestatuten. De meeste nieuwstitels zijn aangesloten bij de Raad voor de Journalistiek. De Raad voor de Journalistiek is een orgaan waar klachten ingediend kunnen

Nepnieuwsberichten worden bewust geschreven zodat ze veel worden gelezen en snel worden verspreid

worden tegen nieuwstitels. De nieuwstitels zijn daarmee aanspreekbaar op hun journalistieke werk. Voor leerlingen is het van belang te weten dat het altijd mogelijk met een andere bril naar een nieuwsfeit te kijken. En nieuws is niet altijd waardenvrij. Daarom heeft een democratie een pluriform medialandschap en berichtgeving vanuit verschillende perspectieven nodig. Om het debat te stimuleren en om verschillende geluiden te laten horen. Pluriforme nieuwsmedia hebben een essentiële rol in een open en democratische samenleving. Ze informeren, controleren, agenderen en jagen het debat aan, vanuit verschillende oogpunten. Juist die pluriformiteit vraagt ook om mediawijsheid van burgers om bewust en kritisch met nieuws en berichtgeving om te gaan. Want welk perspectief is gekozen en welke bronnen zijn gebruikt?

Van Hall: "De herhaling en het automatiseren van journalistieke vaardigheden zorgen ervoor dat het een tweede natuur wordt voor leerlingen om de bron te herkennen van nieuwsberichten. We bieden docenten en leerlingen de mogelijkheid om kosteloos met een pluriform medialandschap in aanraking te komen via landelijke en regionale nieuwstitels. Het gebruik van nieuwsmedia is in de lesopdrachten verwerkt. De kern van onze lesmaterialen draait om mediawijsheid, burgerschap en taalvaardigheid. Het herkennen van nepnieuws maakt daar structureel onderdeel van uit"

Verschillende werkwormen

Het lespakket 'Journalistiek als wapen tegen desinformatie en nepnieuws' bevat verschillende werkwormen. Leerlingen wordt gevraagd te reageren op stellingen, doen activiteiten zoals het houden interviews over nepnieuws thuis of op school. Ze maken een eigen krant met de nieuwstool van Nieuws in de klas. Verder beantwoorden ze vragen door op zoek te gaan in nieuwsmedia naar artikelen over uiteenlopende onderwerpen. Deze visie op betekenisvol leren en informatievaardigheden staat centraal in de aanpak bij de ontwikkeling van lesmateriaal rond nieuwseducatie van Nieuws in de klas. Het huidige curriculum sluit niet altijd aan op de huidige wereld om ons heen. Van Hall: "We zien dat docenten behoefte hebben aan betekenisvol onderwijs. Leerlingen raken gemotiveerd door het nieuws. Ze zeggen: 'Het is echt en nu!' Het laat de relevantie en urgentie van de lesstof zien. Werken aan taalvaardigheid in combinatie met maatschappelijke thema's zoals desinformatie en nepnieuws wordt gewaardeerd. Nieuws maakt een steeds logischer onderdeel uit van het leerprogramma op school. Hiermee besteden docenten ook meteen aandacht aan burgerschap."

Nieuws in de klas geeft vanuit haar rol als specialist op het gebied van nieuwseducatie ook adviezen op de ontwikkeling van het nieuwe curriculum. Het onderwijs en de verwachtingen daarvan de laatste jaren veranderd. Voor het onderwijs zijn via Curriculum.nu voor verschillende domeinen conceptvisies opgesteld op basis waarvan het nieuwe curriculum voor verschillende vakken vastgesteld kan worden. Betekenisvol leren wordt steeds belangrijker, koppelingen worden gemaakt met de actuele omgeving buiten school en burgerschap krijgt meer aandacht. Mediawijsheid, informatievaardigheden, burgerschap en digitale geletterdheid krijgen in het nieuwe curriculum een formele positie. De speerpunten van Nieuws in de klas zijn taalvaardigheid,

Meer weten?

Nieuws in de klas is het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia, de branchevereniging voor nieuwsbedrijven. Nieuws in de klas stimuleert jongeren via het onderwijs om het nieuws online, in beeld, geluid en op papier te volgen en te interpreteren. Via de kosteloze Nieuwsservice, lesmaterialen en kennisuitwisseling helpen zij docenten om nieuwsmedia in hun lesprogramma te verwerken. Nieuws in de klas is sinds 1975 het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia. Met de nieuwsservice kunnen docenten en leerkrachten kosteloos toegang krijgen tot landelijke en regionale nieuwstitels zowel digitaal als op papier. Meer informatie: mijn.nieuwsindeklas.nl.

mediawijsheid en burgerschap. De gebruikers van Nieuws in de klas zijn dan ook docenten vanuit verschillende vakgebieden.

Van Hall: "We blijven het belang van de inhoud benadrukken. Het gebruik van valse informatie en nepnieuws heeft altijd bestaan. Omdat nepnieuws van alle tijden is hoeft je niet te verwachten dat het helemaal zal verdwijnen. Blijf kritisch. Om een mening te vormen over de wereld om je heen heb je informatie nodig. Als je kritisch bent, ben je in staat om een oordeel te vellen waarop je kan vertrouwen. Kritisch blijven op wat je hoort, leest en ziet is voor iedereen belangrijk." Nieuws in de klas heeft een ruim aanbod van lesmaterialen voor verschillende onderwijsdoelgroepen in het basis, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. Dit varieert van korte lessuggesties en Nieuwe tijdloze materialen worden ontwikkeld over nieuwswaarde, desinformatie en pluriformiteit. Daarnaast maakt Nieuws in de klas ook regelmatig lesmateriaal over heftig of voorspelbaar nieuws zoals de terugkerende verkiezingen.

Van Hall: "Met de Nieuwsservice in combinatie met ons gratis lesmateriaal stellen we een doorlopende leerlijn beschikbaar voor PO en VO. We bieden uitgebreide aanvulling op algemene thema's en lesdoelen uit het onderwijs. Door leerlingen te laten ervaren hoe nieuws gemaakt en gebruikt wordt, krijgen ze inzicht in de betrouwbaarheid van bronnen. Hiermee bieden we tegenwicht aan nepnieuws." ■

Links
Het lesmateriaal 'Journalistiek als wapen tegen desinformatie en nepnieuws'
<https://www.nieuwsindeklas.nl/lesmateriaal/lespakket/lesmateriaal-journalistiek-als-wapen-tegen-nepnieuws-en-desinformatie/>

Een overzicht van de landelijke en regionale nieuwstitels die kosteloos verkrijgbaar zijn.
<https://www.nieuwsindeklas.nl/onze-diensten/overzicht-nieuwstitels/>

Een overzicht van journalistieke begrippen
<https://www.nieuwsindeklas.nl/leerdoel/mediawijsheid/bronnen-voor-informatievaardigheden/>

De nepnieuwsgame van Drog
<https://www.slechtnieuw.nl/#intro>

De nieuwstool waarmee leerlingen hun eigen online-krant kunnen maken

<https://www.nieuwsindeklas.nl/lesmateriaal/nieuwstool/>

* <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/research/files/Digital%2520News%2520Report%25202016.pdf>

** <https://www.rathenau.nl/nl/digitale-samenleving/desinformatie-nederland>

Nieuws in de klas
Het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia